

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Henrik den fjerdes Plan
til folokk
evig Fred og Forbund mellem Europas
civiliserede Nationer.

Et Indbrydelsesskrift
til den offentlige Examens
i
Ribe Cathedral-Skole,
den 6te:17de September 1813.

Af

P. M. Thorup,

Vice-Connector.

Det Kongelige Frederiks
Bibliofab.

Ribe 1813.

Trykt hos Niels Sørsted i Høphoff,
paa Skolens Befostning.

Intet er mere bekjendt end Frederik den stores Uttring: "dersom Jeg var Konge i Frankrig, skulde ikke et Skud løsnes i Europa uden mit Minde."

Saa megen Ret lod Seierherren ved Rossbach det Folk vedefares, der engang skulde nedbryde Syvaars-krigens Tropheer og i Triumph bortføre hans til svage Esterkommere nedarvede Sværd; saa rigtigt bedømte han Fordelene af dette Lands Beliggenhed, Overflodigheden af dets Hjælpefilder og de tilgrændsende Staters saavel aabenbare som lønlige Brost. Frankrig, regjeret af et politiskt og krigerskt Genie, vilde efter hans Messing være i stand til at grundfæste et almindeligt Hersredomme over den Verdensdeel, i hvis Hjerte det ligger.

Hvad den kronede Philosoph tænkte sig som muligt, syntes det nittende Aarhundred at ville bringe til Virkelighed.

Geniet besteg med Napoleon den franske Throne. I følelsen af sin, af Folkets og Landets Kraft saae Man ham snart at udstrække Scepteret over Rhinens, Alpernes og Pyrenæernes naturlige Grænser. Statsomvelninger, forдум sjeldne Mærker i de borgerlige Selskabers Historie, forekomme nu paa hvert et Blad af Aarhundredets neppe begyndte Krø'le. Sjelen i dem alle er Napoleon; alle sigte de til * ophøie Frank-

rig paa Europas Domstoe. Samle Vi under eet Synspunct de enkelte Handlinger, som foregik paa den politiske Skueplads mellem Tajo og Weichselen, Nordecap og Sciglio, fra det Dieblik den franske Keiser modtog Italiens Krone, indtil han i Spidsen af en halv Milllion sejervante Krigere gik over Niemen *); paatrænget sig den Formodning, at intet Ringere end et Universal-

- *.) 1805. 14 Marts. Napoleon Arvelunge i Italien.
- 25 Mai. Genua forenet med Frankrig.
- 21 Juli. Parma, Piacenza og Guastalla ligesaa.
- 26 Decbr. Freden i Pressburg: Østerrig taber hen ved 1000 Qv. M.; Bayern, Würtemberg og Baden faae Deel i Vyttet og ophoies, de første til Kongeriger, det sidste til Storhertugdomme for under disse Titler at tjene Frankrig.
- 1806. 30 Marts. Joseph Napoleon Konge i Neapel.
- 5 Juni. Ludvig Napoleon Konge i Holland.
- 12 Juni. Rhinforbundet.
- 1807. 9 Juli. Fred i Tilsit: Preussen mister Halvdelen af sine Besiddelser; Jerome Napoleon Konge i Westphalen; Churfyrsten af Sachsen Konge, og Storhertug i Warsaw, begge Medlemmer af Rhinforb.
- 27 Novbr. Prindsregenten i Portugal flygter til Brasilien for de indtrængende Franske.
- 1808. 15 Juli. Joseph N. Konge i Spanien; Joachim i hans Sted i Neapel.
- 1809. 14 Octbr. Fred i Wien: Østerrig taber efter 2000 Qv. M.; den illvriske Stat opstaar.
- 10 I. Kirkestaten foreenes med Frankrig.
- 2. Holland ligesaa.

monarchie skulde have løst Knuden i dette uhyre Drama. Men er ikke destominindre Nogen, de tydeligste Spor af Plan uagtet, i det franske Dynasties Udvidelse alene at finde et Værk af Tilfældet og politisk Nødvendighed; da høre han det Sprog, denne Regjerings Organer alserede efter Pressburg-Freden begyndte at føre. Lige-vægtsystemet blev i franske Statsråder fremstillet som Moder til evig Krig; Man søgte ved almindelige Grunde, hentede fra det Nødvendige og Gavnlige i alle europæiske Staters Forbindelse under een Leder og Dommer, vel endog at friste de overblevne selvstændige Magter til frivilligt og forekommende at hæve sig udaf højt Systems foregivne Chaos, og som Planeter eller Planeters Drabanter ydmygen tiltræde deres ascirklede Bane omkring den nysskabte Soel.*). Ikke uden høiere Betydning betjente Napoleon sig nu af Udtrykket: "det store Rige", hencogtede dertil Forbundsstaterne, erklaerede disse for indbyrdes uafhængige, sig selv derimod for deres øverste Styrer, og lovede ved et spæde Daaab at

1810. 1 April. Napoleon formøles med Marie Louise af Østrig.

10 August. Pontecorvo Kronprinds i Sverrig.

26 Decbr. Hansstæderne og det nordvestlige Tyskland indlemmes i Frankrig.

1811. 22 Jun. Napoleon gaaer over Nierien med de Ord: "Rusland henrides af sin Uheldsstjerne. Dets Skjebne måa gaae i Opfyldelse!".

*.) I denne Aand talde et Medlem af det lovgivende Corps den 5te Marts 1806.

omflynge dem alle. Nu saae Man samtlige franske Prinser og Prinsesser, Fyrster og Hertuger ved en ubtrykkelig Lov forenede til een Familie, hvis Overhoved, Keiseren, de selv paa fremmede Throner maatte indtæmme en Myndighed, som ingenlunde kunde bestaae med deres Selvstændighed. Ligt Træet i Astyages's Drøm udbredte det franske Dynastie sig over Europa. *)

Napoleons Beundrere saae i dette Stamtræe en majestætisk Egg, i hvis Skygge de kommende Slægter skulde boe i uforstyrret Sikkerhed og høste Velstands og Oplysnings velsignede Frugter; de mindededes Henrik den 4des Plan til et almindeligt europæiskt Statsforbund og troede nu at see dens Udførelse. "En stor Mand", udbryder Oversætteren af Kochs mesterlige Skildringer **), "har endelig fremkaldt det i Jordens dybt, men velbeholdent liggende Uggern, der i saa lang Tid ikke havde funnet Lime; og hurtigt opvoker nu deraf det herligste Træ, som vel berøver mange mindre Stammer en Deel af Solens Skinn, nogle svage endog aldeles deres Tilværelse, men staar beskyttende selv og byder Aarhundreder trods."

Skjøn dt neppe Enhver vil være enig med Ovenanførte i at betragte Napoleons "store Rige" som en

*) Om det keiserlige Familiestatut af 30te Marts 1806 og overhoved det franske Statsystem (Præpotents-Toederat-tiv-Systemet) maa jeg for Niemanns Skyld henvise til Bredows Fortsetzung von Büschs Welthandel neuerer Zeit, Side 976-81, eller samme Forsfatters Chronik des neunzehnten Jahrhunderts, dritter Band. S. 179-93.

**) Gemählde der Revolutionen in Europa.

Fremvært af Henrik den godes Sæb, kan det dog stedse for Sammenligningens Skyld lønne Umagen at giøre sig bekjendt med denne Konges Plan til et almindeligt europæiskt Statsforbund: en Plan, hvis Grundrids Jeg dersor agter at udkaste paa disse faa Bladet. *)

**

**

**

De europæiske Magters Antal bestemmes efter Henrik den fjerdes Idee til 15, nemlig 6 arvelige Monarchier: Frankrig, Spanien, Storbrittanien, Danmark, Sverrig og Lombardiet; 5 Valgriger: det tydiske Rige, Pavestaten, Polen, Ungarn og Bohmen; og 4 Republikker: Venetien, Italien, Schweiz og Belgiens forenede Provindser.

Frankrig holder sig bestebent inden for sine gamle Grændser. Den strengeste Uegennytthighed skulde udmaeve og anbefale Henriks Statskunst. Selv noget med øren at have knyttet et uopløseligt Broderbaand mellem Europas Stater, forbeholdt han sig alene at oprette i Flandern, paa Grænderne af Frankrig, 1000 veraine Lehn for franske Prinser og Edlinge, som under hans Tane inlagde sig Fortjenester af dette store Anliggende.

Spanien, hvormed Portugal paa den Tid var forenet under det østerrigiske Huus, indførerkes til den pyrenæiske Halsve og Colonierne i de fremmede Verdensdele. Det taber følgelig Nederlandene, af hvilke

*) Memoires de Sully, Tome 8me, Livre 3ome. Histoire du roi Henry le grand par Hardouin de Perigne.

de nordlige Provinser allerede havde bovet at reise Opstandsfanen og med Gre bestaaget i Frihedens Kamp; det astroeder endvidere Neapel, Sicilien og Mailand.

Naar Man undtager den Hertelighed, at Ste souveraine Lehn oprettes i Flandern for engelske Prinser og Lorsder, vinder Storbritannien Intet ved Reformen; heller ikke medfører denne nohen Udvidelse for de scandinaviske Riger.

Hertugdommet Savoien, hvortil Mailand og Montferrat legges, ophøies til et arveligt Kongerige under Navn af Lombardiet. Til Erstatning for Montferrat vil Man overlade Hertugen af Mantua det Grossmestiske.

Det østerrigiske Huus, berøvet Belgien og sine italienske Lande, maa fremdeles afstaae Ungarn tilligemed Bohmen, Mähren, Schlesien, Lausitz, Erkehertugdommet Østerrig, Steyermark, Kärnthen, Krain, Tyrol og hvad det mere besidder i Tyskland. Churhvrsten af Bayern, Hertugen af Würtemberg og Markgreven af Baden foruden flere Naboyer udvide deres Grænser paa Østerrigs Bekostning. Selv Keiserværdigheden fratas dette Huus, til hvilken det og i Grunden ingen Ret havde fremfor enhver anden tyk eller overhovedet europæisk Fyrste. Churhusene, hvis Ret til Keiservalget og Udnævnelsen af en romersk Konge fornyses, paaligger det ikke at kaare Nogen af den Afgangnes Et til hans umiddelbare Efterfølger. Keiseren, endelig, giver Aftald paa al Udvidelse for sig og Sine enten ved

Lehns Tilbagefald og Besættelse eller ved anden Leilighed, som hans ophoede Stilling maatte tilbyde.

Paven indtager en bestemt Rang blandt de europæiske Monarcher og forbinder med den Kongelige Værdighed, foruden St. Peters Urb, Besiddelsen af Neapel, Apulien og Calabrien.

Thronerne i Polen, Ungarn og Bohmen besettes efter Valg af Paven, Keiseren og de anførte Arvemonarcher. Bohmen forsøges med Mähren, Schlesien og Lausitz; Ungarn erholder i Erkehertugdommet Østerrig, Steyermark, Kärnthen og Krain en betydelig Tilvært.

Sicilien overlades som et paveligt Lehn til Venetig.

Den italienske Republik oprettes af Genua, Florents, Mantua, Modena, Parma og Lucca, som uden nogen Forandring i deres hidtil bestaaende Regierung forbinde sig med Fristæderne Bologna og Ferrara til et Statslegeme, der erkänner Paven som Overhoved og overrækker ham hvert tyvende Aar et kostbart Crucifix til Tegn paa sin Hylding.

Det helvetiske Forbund forsøges med Franche-Comté, Elsaz og det det i flere Henseender beslægtede Tyrol.

De Provinser af Nederlandene, som Spanien hidtil havde holdt i Lydhed, forenes med de frafaldne til een Republik under Navn af den belgiske, hvorfra dog ovennevnte franske og engelske Lehn maae drages, som og en Landstroekning, der under Titel af Gyrestendomme overlades til Prinsen af Oranien.

Denne Deling, indseer Man let, gaaer ud paa at befordre Ligevægten mellem de europæiske Stater indbyrdes.

Derfor maatte det østerrigiske Huus svækkes. Dets umiskjendelige Dragten efter et Universalmonarchie, hvor til Carl den ste og hans ligesaa hertskeslyge Søn havde gjort de bestemteste Skridt, opfordrede til denne Strenghed: en Strenghed, hvis Nødvendighed blev efter Henriks Død ved tredive Aars blodige Oprinn tilstrækkeligt godt gjort. Forresten fremlyser af hele Delingsudkastet et viist Maadehold, som gjerne skaaner, hvor det kan, den bestaaende Forsatning; som ikke egenraadigen udsletter Nationer, fuldkaster Throner, Love og Fædres hellige Vedtægter for at tvinge Alt i een vilkaarlig Form, men veed at sætte Priis paa de fine, af det menneskelige Hjerte under Seklers Løb fremspundne Traade, der kraftigere end Grobrerens Lønker og Despotens Svøbe sammenholde det borgerlige Selskab.

Grændserne saaledes fastsatte mellem de europæiske Magter skulde ingen Krig i Fremtiden rykke. Man vilde forene sig om at banlyse dette Uhyre og række Hænderne til et evigt Forbund under Navn af den christelige Republik. Christelig kaldtes den, fordi christne Stater allene kunde vorde dens Medlemmer. Derfor nævnedes ikke Tyrkiet blandt deres Tal; derfor gjorde Man ikke engang sikker Regning paa Russlands Tiltrædelse, da dette Rige for et Par Aarhundreder siden tællede næsten flere hedenste end christelige, og disse endda schismatiske vanfundige og høist overtroiske

Indbyggere. Wel skulde det foreslæs Ezaren at tiltræde Forbundet; men undslog han sig derfor, vilde Man behandle ham, som den tyrkiske Sultan skulde behandles: fratauge ham sine Besiddelser i Europa og forvise ham til Asien, hvor han, som Sully udtrykker sig, kunde krigs, saalønge han lystede, med Perser og Tyrker. Til disse Rustninger mod den christelige Republiks Fjender skulde enhver af de forbundne Stater forholdsvis bidrage en passende Contingent. Forelsbigen gjorde man Regning paa en Landmagt af 265000 Md. Infanterie, 50000 Heste samt et Artillerie af 217 Stykker med foruden Munition, og en Sømagt af 117 deels Liniestibe deels Galeier foruden mindre Fartsier, Brandere og Forselsstibe. Disse Stridskraester, hvorvel i sig selv anseelige, vare dog ubetydelige i Sammenligning med Summen af de Hære, som de europæiske Magter hidtil havde maattet holde mod hverandre indbyrdes. I denne Ledingsfærd med Russer og Tyrker fandt det krigerske Talent desuden en ypperlig Leilighed til at øve og udanne sig.

Den christne Religions Bekendere henføres til trenende Kirker: den romerske, reformerte og protestantiske, hvilken sidste følgelig tages i en mere indskrænket Betydning, end den i sin Oprindelse havde. Mellom disse Kirker, hvis Egthed i Planen betragtes som Ringersnes i Nathan den Wises Lignelse, sluttes en evig Fred, hvis Grundvold er den nærværende Besiddelse. Ingen føge i Fremtiden at udvibe sine Grændser! For ikke at gjøre sig skyldig i Samvittighedstvang tillader endog

den romerske Religion, hvor den er eneherstende (i Italien og Spanien) de Underledestroende at udvandre.

Naar den christelige Republik først var blevet indrettet og befæstet ved Love, gjensidige Forsikringer og Forpligtelser, skulde dens Wedlige holdelse i Fremtiden besøres til en Generalcongres, dannet efter det amphictyoniske Raads værdige forbillede. Denne Generalcongres skulde bestaae af et vist Antal (66.) Befuld-mægtigede *), som bestandigt maatte være forsamlede i Senatsform for at raadslaae om forefalbende Anliggender, forene modstræbende Interesser, jevne Stridigheder, oplyse og afgjøre alle Stats- og Kirkesager i Europa, hvad enten de angik Republikkens indvortes eller udvortes Forhold. Form og Fremgangsmaade overlaades til dens egen Bestemmelse. Dette Senat fornyes hvert tredie Aar. Om det skulde forblive paa eet Sted eller omstifte, om det skulde deles i tre eller udgiøre eet, maatte Man nærmere komme overeens om; i alle Tilfælde maatte der vælges Samlingssteder af en bequem Beliggenhed. Congressen, deelt i 3 lige Dele, anvises f. Ex. Paris eller Bourges, Trient, Cracau; forenet tog det bequemt Sæde i een af følgende Stæder: Meß, Luxemburg, Nancy, Cöln, Maynz, Trier, Frankfurt, Würzburg, Speyer, Worms, Straßburg, Basel, Besançon. Med denne høieste Instants kunde, efter Sulys Idee, bequemt et Antal af underordnede Raads-forsamlinger forhindes, hvilke dog alene turde drofste og

*) Sully siger: 4 fra de større og 2 fra de mindre Stater; Perefirre derimod 4re fra hver.

forberede Sagerne, aldrig tiltage sig nogen afgjørende Stemme. Generalcongressens Beslutninger vare derimod uigjenkaldelige og uforanderlige, da de maatte beslagtes som udrundne af alle souveraine Magters forenede Autoritet.

Men i Hvis Hænder betroes nu den udsøvende Magt? De Forfattere, Jeg har ved Haanden, som have øst af Sully, tie derom og synes at have overset følgende i mine Nine vigtige Sted i hans Memoires, Side 225: Keiserværdigheden blev igjen en Værdighed, hvorpaa alle Fyrster og navnligen de tyske kunde gjøre Forsdring; en Værdighed saameget mere smigrende, skjøndt efter dens første Indretning ikke forbunden med nogen Indkomst, da Keiseren blev erklæret for den christne Republiks Overhoved og første Vorighed (Chef er premier Magistrat); da Man i denne Henseende, langt fra at formindské hans Privilegier, snarere udvidede dem; efterdi Man forudsatte, at denne Hæder i Fremtiden ikke vilde blive overdraget uden til den Værdigste."

Denne Plan, som hidtil i Hovedsagen er fremstillet, hørte ikke til hine Geniesostre, der sjeldent overlevz den flygtige Begeistring, som avlede dem, og omkomme i deres uudviklede Tilstand enten formedelst indvortes Ufuldkommenhed eller af Mangel paa Næring. I mere end 10 Aar havde Henrik med sin Sully tænkt over den og arbeidet for den; den var Ledestjernen for hans senere politiske Virksomhed; bid sigtede hans Statsøeconomie, hans Underhandlinger og Rustninger. Om

Planen med alt dette kunde udføres, bliver stedse det store Spørgsmaal, som besvares forskelligt af Dem, der have tiltroet sig at kunne domme derom. Naar Man undtager det østerrigste Huus, tabte Ingen derved, Mange derimod vandt; ja Alle maatte vinde, om ellers en varig Fred kan ansees som Fordeel. Henrik havde ved Underhandlinger forsikret sig Venner og Bundsforrante overalt, hvilke vel ikke alle vare indviede i hans store politiske Hemmelighed, men kjendte dog dens vigtigste Diemærke: det østerrigste Huses Ydmygelse og en Fred, som betryggede Europa mod dets ørgjerrige Hensigter. Dronning Elisabeth, som delede fuldkommen Henriks Kjerlighed for denne Plan, maaſkee endog havde givet Ideen til den, daðe vel under det første Udtast; men hendes Eftermand, den i sine Studeringer fordybede Jacob, bifalst i det mindste Forslaget. At understøtte det i Gjerningen overlod han til sin Son, Prinsen af Wales, som besad al den Virksomhed Gardneren manglede, og kom med Ungdoms Varme ethvert af Henriks Ønsker imøde. Pap Paul den femte, henrykt ved Tanken om nok en Krone og et Korstog mod Vantroende, tilbød sin hele Indflydelse. Carl den niende i Sverrig var en ivrig Tilstænger af Planen; Christian den fjerde, Nordens Henrik, var den ei heller ugunstig. Nederlandenes Interesse fordedre at tage fransk Partie; de fleste tyske Fyrster og Østerrigs Undersaatter af den reformierte Religion heldede til samme Side; kort: Henrik saae ingen Modstander uden i den spanske og tyske Linie af det østerrigste Huus og maaſkee Churfyrsten af Sachsen og Hertugen af Florents. At

forfægte Sagen mod disse Magter var Man belavet paa.
Hvo, som kjender Stridskræfternes Størrelse i de euro-
pæiske Stater paa den Tid, vil kunne indse, hvad der
lod sig vente af en Krigsmagt som følgende:

Frankrig stiller paa
egen Bekostning 48,000 Md. Inf. 15600 Cav. 40 Can.;
Paven, Venedig og
Savoien overlade i
Frankrigs Sold 40,000 — 5,500 — 30 —;
De øvrige Allierede
England, Sverrig,
Danmark, de tyske
Fyrsteric. leverer paa
egen Bekostning 60,000 — 19,500 — 90 —.

Talt: 148,000 Inf. 40,600 Cav. 160 Can.

til Underholdning af de franske og de af Frankrig
besoldede fremmede Tropper i 3 Aar — en Tid, Man
ansaae tilstrækkelig til Værkets Istandbringelse — ud-
fordredes efter et rigeligt Overslag af Sully mellem 90
til 95 Millioner Livres. Deraf havde Skatkammeret for
Dieblikket et Forraad af 42 Millioner, og Indtægterne i
de trende Krigsaar vilde, uden overordentlige Paasæg,
indbringe over 100 Millioner.

Kongen havde saaledes efter fuldendt Krig en uret
Skat af nogle og tredive Millioner og et Rige, som esa-
ter Sullys Forsikring eiede næsten uudtæmmelige Ind-
tægtskilder.

Var end ikke alle de Allieredes Finantsvæsen i
samme ypperlige Forfatning, saa var ogsaa Spanien,

trods Verus og Mexicos Miner, fattigt baade paa Penge og Folk. Philip den anden, i hvis Rige Solen aldrig gik ned, havde som bekjendt i sine sidste Regjeringsaar seet sig nødsaget til at aahne en Collect. Hvorfra skulde da Philip den tredie hente det Fornødne?

Dog — laa end ikke Midlerne til denne velgjørende Plans Udførelse tydeligt for Verdens Dine i Sullys Mindestrifter; maatte Man, synes Mig, alligevel tage i Betænkning at erklære for Chimaire en Idee, som Henrik den fjerde meente at kunne realisere: en Fyrste, som i Modgang havde lært at indskrænke Ungdommens sangviniske Forhaabninger, iagttage Omstændigheder, veie Kraft mod Hindringer, afspasse Midler til Hensigt; — Man skulde dog erindre sig, at en Elisabeth, hvis Statskunst Verden beundrer, var af samme Overbeviisning; at Sully, hvis Characteer efter hans egen Tilstaaelse var kold, forsiktig og mere tilbøelig til at sammenträen-ge end udbrede sin Virkekraft, — at denne Sully, som først i spøgende Tone svarede paa et Forsslag, der ikke forekom ham nogen alvorlig Overveielse værd, til sidst maatte erkjende, at hans kongelige Ven ogsaa heri havde viist sig sit Valgsprog troe: *Nil sine consilio, og virkede fra dette Dieblik af med sin bekjendte utrættelige Iver* for saa ødelst, sin Konges Hjerte saa værdigt et Forsmaal. Og mindst skulde Den, som har seet hvad Napoleon i Uger og Dage har udrettet, paastaae, at en hundredaarig Krig ikke vilde have været tilstrækkelig til at give det europæiske Statsforbund, som Henrik den store vilde oprette, Fasthed og Varighed. *) Lad end *) Buchholz i hans "Rom og London".

Napoleon som Kriger være større end Henrik; denne var større end sin Tidsalder. ”Dersom, siger Sully, et saadant Foretagende næsten altid henter fra Unforens Person den Styrke, som gjør det ufeilbart, kunde dette aldrig være blevet betroet i bedre Hænder, end Henrik den stores. Hvad kan Man ikke udrette med en Tapperhed, som ene er i stand til at fuldkaste de største Hindringer; med en Håndsnærværelse, som Intet forfammer, ingen af sine Fordele taber; med en Tlogskab, som uden at overile sig, uden at omfatte for mange Gjenstande ad Gangen, veed at lønke dem til hinanden og kjender, hvad Man bør og hvad Man ikke bør vente af Livet; med en fuldendt Erfaring, fort sagt: med alle de store krigerske og politiske Egenstaber, som findes nede hos denne Fyrste?”

Thvorvel Henrik var forberedt paa at erobere Freden — som Man her med Rette kan sige — ønskede han dog hellere, at den maatte være en Frugt af Overbeviisning end Evang. Deraf havde han ikke haaret mindre Omsorg for at forskaffe sin Plan Dolsmænd blandt Europas ynddede Forfattere end Forsøgtene blandt dets udmærkede Helte.

Var Krig uundgaaelig, hvilket han vel ikke kunde beslge for sig, foresatte han sig i det mindste at føre den paa en for sig, for Eagen og Menneskeheden værdig Maade. Ikke en Godsbred vilde han tilegne sig af sine Erobringer; Intet foretage uden sine Allieredes Samrykke; upartisk uddele Quarterer, Levnetsmidler og

Bytte; begunstede svagere Stater; altid vase sig rede til at benaade og tilgive de Gjenstridige, saasnart de nedlagde Vaabnene. Den strengeste Krigstugt maatte betrygge de Bærgeløse mod Soldatens Plyndring, Bold og Udsvævelse; ved Grefølelsen skulde Tapperheden i Hærene opflammes. Selv i den Grundsætning: ikke at dele sin Magt for meget eller svække den ved for mange samtidige Foretagender, men frygteligt ramme, hvor han svingede Krigens Tordenkile; — selv i denne Grundsætning, mener Jeg, at Menneskelighed havde ikke mindre Andeet end Klogskab.

Endelig kom Dieblifikket, da Kongen i Spidsen af de forbundne Hære vilde offentlig forkynde Europa sin velgjørende Hensigt.

Johan Wilhelm, Hertug i Tyskland, Cleve og Beeg, Greve af Mark og Ravensberg, døde uden Livsarvinger. Keiseren paastod, at hans Lande, som mandlige Lehn, varer hjemfaldne til Riget. Markgreven af Brandenburg og Pfalzgreven af Neuburg, den afdsøde Hertugs nærmeste Paarsrende paa Øvindelinien, troede deres Ret trænket og anraabte Henriks Bistand. Leiligheden var gunstig for Kongen til at bane sig Veien til Tyskland og drage Sværdet mod Østerrig; han greb den med Bejlerlighed. Allerede havde han indrettet Bestyrelsen i sin Gravørelse og betroet sin Gemalinde Regentskabet; dog førte hun egentlig kun Forsødet i et Statsraad, som havde sin Instur, hvorefter det skulde gaae og maatte afslægge Beretning til Kongen om alle Regjeringsfa- gerne. For at give sit Regentskab desmere Glæds anholdt Dronningen, tilsynet især af hendes Ungling

Concini, indstændigen hos Kongen, at han maatte lade hende ved en høitidelig Kroning indvie til denne Værdig^e Hed, førend han tiltraad sit vidtudseende Dug. Henrik var meget derimod, ikke blot fordi denne Handling medførte unsøvendige Bekostninger, men fornemlig, fordi Udførelsen af hans Plan derved forsinkedes: tillige vorte hans Utilbrielighed dertil ved den Opdagelse, at en Deel af Dem, som omgave ham, og formodentlig Dronningen selv, arbeidede ved det spanske Hof imod hans Hensigter. Hertil kom, at Man havde spaaet ham, at han ved den første store Høitidelighed vilde blive myrdet. Sully råabede ham nu at reise strax og lade Kroningen fuldbyrde i hans Graværelse; men Dronningen blev saa opbragt derover, at Kongen maatte give efter for hendes Ønske og oppebie den ulykkelige Fest. Kroningen gik for sig med overordentlig Pragt i St. Denis den 13de Mai, og den 16de samme Maaned skulde den nye Regentinde holde sit Indtog i Paris, hvor Man i denne Anledning gjorde de prægtigste Forberedelser.

Imidlertid omspændtes Henrik af bange Troe og mørke Unelser. "Min Ven, sagde han mere end een Gang til Sully," Jeg veed ikke, hvad det er; men mit Hjerte siger Mig, at der vil møde Mig en Ulykke. Jeg kommer aldrig ud af Paris; Man vil myrde Mig; Jeg seer nok, at der er ingen anden Nedning for mine Fjender. Den ulyksalige Kroning vil blive en Karsag til min Død. Man har sagt Mig, at Jeg skulde blive dræbt ved den første Høitidelighed, Jeg anstillede, og at det skulde skee i en Wogn. Dersor paakommer der Mig ofte

en Skjælven, naar Jeg sidder i den, og Jeg giver Mig uvilkaarligt til at frige." Dette havde Sully selv undertiden bemærket og undret sig derover. Østerrigs og Spaniens uvirk somme Tryghed under Frankrigs Rustninger, hvis Hensigt de ikke kunde være uvidende om, bestyrker den Formodning, at disse Hoffer vel vidste, hvor Staaten hvæssedes, der skulde træffe den farlige Hjende. I Spanien og Mailand gik Rygten om Henriks Død hele Uger i forveien. Gjennem Lüttich passerede den 8de Mai en Coureer, som offentligt sagde, at han var assendt med Efterretning om dette Dødsfald til Tyskland; og adskillige nederlandske Kjøbmænd forespurgte hos deres Correspondenter i Paris, om denne Tidende var tilforladelig.

Tevnligen forurosiget ved flige Varsler og idelig krænket af sin Gemalinde, der beværedede ham en Fejl, Historien ikke kan dølge: hans Utroskab mod hende og uværdige Kjærlighedsbandler *), overlod Kongen sig

*) Endnu i sit 56de Aar var Henrik daarslig nok til at svørme om Natten paa Gaderne og Ballerne i Paris for at føge Eventyr. Snart saae man ham forklædt som Kulsvier, snart som Bonde og snart som Lastdrager. Skulde det være sandt, hvad Sully dog drager i Twivl, at Navailles, i det han lod sig bruge som Medskab for fremmede Lidenskaber, selv havde en Sosters Forsørelse at hevne; og skulde Dronningens Skinsyge maaske noget have befordret Cabalen mod Kongens Liv: da maatte Man dobbelt beslæsse en Svaghed, som blev medvirkende Aarsag til at børve Verden de hyperligste Talenter, forenede med et sjeldent stjent Hjerte.

stodse mere til en Mismodighed, som var hans Temperament fremmed, og saae med ikun alt for grundet Frygt Udviklingen af sin Skjebne imøde.

Den 14de Mai 1610 — en sorgelig mærkværdig Dag i Frankrigs Aarbøger — føjte Kongen med Hertugen af Epernon og nogle andre Herrer hen at besøge Hertugen af Sully, som befandt sig upasseligt, ved hvilken Lejlighed han tillige vilde tage nogle Forberedelses til Indtoget i Diesyn. I en snever Gade standsedes Vognen af nogle Karrer, og Laqvainerne gik forud for at undvige Trængselen og skaffe Plads. Dette Dieblit benytter Franz Navaillac fra Angouleme, en Skoleholder, som allerede i nogle Dage havde efterstræbt Kongen. Han stiger op paa Baghjulet, giver Henrik, som sad ved Silen af Hertugen af Epernon, et Stød med sin Kniv: det forfeiles. Med en Sværmers religiøse Fatning gjentager han det og træffer dødeligt. Stolt af sin Udaad undviger Morderen ikke; uden Spor af Anger tilstaaer han sin Handling — han synes ikke at have fjendt det Hjerte, han gjennemborede — og udholder med en Martyrs Standhaftighed den græsselige Straf: at knibes med gloende Tænger og sønderlides af Heste. Et altfor grusomt Dødningeoffer til at tækkes den menneskekjerlige Henriks Manes!

Hvo der havde tilskyndet Navaillac til dette Mord? dette Spørgsmaal er ikke fyldestgjørende blevet besvaret. Selv Dommerne, som havde forhørt Forbryderen, vovede ikke at udelade sig derom og svarede kun med Arealtræk. Almindeligt maatte paa den Tid Jesuiterne og det spanske

Hof bære Skylden. Blandt enkelte Personer har den of-
fentlige Mistanke nævnet Hertugen af Epernon og Dron-
ningens Undling, den nedrige Concini. At Ravaillac
har været Medskabet for en Cabale og en mægtig Cabale,
bliver sandsynligt nok ved alle Omstændigheder, især
ved den skjeddesløse og forægtige Maade, hvorpaa Un-
dersøgelserne besangaaende anstilledes.

Henrik falst, og Krigen, denne Minotaurus, til
hvem Folkenes Fædre fra Arrilds Tid skattede deres
Børn, quægede sig ved Synet af hans blodige Bunde.
Millioner Øffere ere siden den Tid forlorne i dens graa-
dige Labyrinth. Hvor er en Theseus, som tør vove
sig i Ramp med Uhyret?

Examen begynder den 6te September og holdes i følgende Ordens:

Den skriftlige Prøve.

Mandag den 6te
Tirsdag — 7de

Formiddag
Dansk Stil.
Latin Stil.

Eftermiddag.
—
—

Mundtlig Prøve.

Onsdag — 8de
Torsdag — 9de
Fredag — 10de
Løverdag — 11de
Mandag — 13de
Onsdag — 15de
Torsdag — 16de
Fredag — 17de.

Graeff.
Historie.
Religion.
Naturhistorie.
Latin.
Franſe.
Geographie.
Dansk

Hebraift.
—
—
Aritmetik og Geometrie.
—
Tydſt.
—
—

Den Os anbefroebe Ungdoms Forældre, Paarørende og andre Skolens Belyndere
imdybdes til at overvære Examen og den Høitidelighed, hvormed den sluttet Løverdagen den
18de, om Eftermiddagen kl. 3.